

WSTĘPNE WIADOMOŚCI O ZŁOŻU BARYTU W STANISŁAWOWIE NA DOLNYM ŚLĄSKU

W r. 1954 w trakcie wykonywania szczegółowego zdjęcia geologicznego (ark. Chelmiec — Góry Kaczawskie) na S od Stanisławowa na zboczach wzgórze, położonego 442,2 m npm, zbudowanego z tufów diabazowych natrafiono na skupienie dużej ilości odłamków barytu. Luźne bloczki barytu układały się w pasie o kierunku NW-SE. Szerokość ich wynosiła 2—5 m, a długość kilkaset metrów. Dokładne prześledzenie tego pasa odłamków w znacznym stopniu utrudniała roślinność, tak że właściwe obserwacje możliwe były do przeprowadzenia jedynie późną jesienią lub wczesną wiosną.

Wspomniane wzgórze z wyjątkiem partii szczytowej pokryte jest ponad metrowym płaszczem zwierteliny. Jedynie na NW zboczu napotkano bezpośrednio na powierzchni dwie warstwy półmetrowej długości żyłki barytu.

Dane powyższe pozwoliły sądzić, że natrafiono na żyłę barytu, która prawdopodobnie leży na nieznacznej głębokości. Przypuszczenie to potwierdziły roboty górnicze.

O występowaniu barytu oraz szeregu innych minerałów typowych dla złóż polimetalicznych w okolicy Chelmcza, Męcinki i Stanisławowa wspomina już H. Traube, a później bardziej szczegółowo W.E. Petraschek, A. Neuhaus i in. Na mapie H. Kocha została nawet schematycznie m. in. wrysowana żyła barytu, której przebieg w przybliżeniu jest zgodny z podanym wyżej rozmieszczeniem luźnych bloczków barytu. Bliższych danych jednak o tej żyłę brak.

Górnictwo na wymienionym obszarze, a zwłaszcza poszukiwanie kruszców miedzi i srebra datuje się od początku XVI wieku. Ślady tych robót spotyka się w wymienionych miejscowościach. W Stanisławowie ok. 2 km na N od wspomnianego wzgórza znajduje się czynna jeszcze do r. 1945 kopalnia. Rudę stanowił tu hematyt oraz syderyt. Ponadto mierzalnie w składzie złoża znajdują się drobne ilości pirytu, chalkopirytu, antymonu i barytu. Wydaje się, że istnieje ścisły związek genetyczny między tym złożem a opisywaną żyłą barytu.

Złoże barytu występujące na wzgórzu 442,2 m npm przedstawia żyłę składającą się zasadniczo z trzech niepołączonych na powierzchni fragmentów. Żyła na NW zboczu ma kształt soczewy o długości ok. 40 m przy średniej miąższości 2,5 m. Żyła ta wykazuje przebieg 325° z upadem ponad 70° w kierunku SW i jest na ogół zgodna ze złupkowaniem skały otaczającej. Na zboczu SE występują na powierzchni dwa dalsze, różne co do wielkości i formy odcinki żyły barytu. Fragment większy ma ok. 150 m długości i wykazuje bardzo nieregularną formę. Mianowicie, w części SE żyła wykazuje miąższość ponad 7 m, by na krótkim odcinku spaść do ponad 2 m, która utrzymuje się już prawie na całej długości. Omawiany odcinek żyły został poznany robotami górniczymi do głębokości 30 m. Na tym poziomie miąższość żyły wynosiła średnio 2,3 m. Kierunek żyły jest na ogół zgodny z przebiegiem złupkowania w skale otaczającej. Kąt upadu stromy ku SW. Trzeci odcinek żyły jest najmniejszy i ma zaledwie kilka metrów długości.

Opisanym żyłom towarzyszą stwierdzone w kilku wyrobiskach drobne żyłki i soczewki barytu jednak bez przemysłowego znaczenia.

Skałę otaczającą tworzą łupki zielenicowe prawdopodobnie pochodzenia piroklastycznego (tufy diabazowe). Łupki te cechuje duża zmienność. Skała w stanie świeżym jest szara lub szarozielona, a niekiedy wiśniowa. Pod mikroskopem skała wykazuje strukturę lepidoblastyczną, zaś teksturę kierunkową. W składzie mineralnym główną rolę odgrywa drobnoluseczkowaty chloryt, skałen (albit) oraz tlenki, głównie żelaza. Ponadto często występuje serycyt lub minerały ilaste oraz kalcyt. Skała jest złupkowana, jakkolwiek obserwuje się partie masywne, zbite. Partiami skała jest silnie splekana, a następnie zlepiona lepszczem bogatym w tlenki żelaza.

Żyła barytu graniczy z wyżej opisanymi łupkami bezpośrednio albo za pośrednictwem kilkunastu-centymetrowej łupiny. Zasadniczo łupinę tworzy skała zbliżona do łupka. Jest ona silnie przepojona tlenkami żelaza oraz substancją barytową, niekiedy zawiera gniazda kwarcu.

Trześć żyły stanowi baryt średniokrystaliczny, rzadziej grubokrystaliczny lub w postaci zbitej. Barwa barytu jest biała o odcieniu różowym, a partie zanieczyszczone tlenkami żelaza i manganu są ciemnoszare.

Wykonane badania jakościowe wykazują przeciętnie zawartość substancji $BaSO_4$ — 90% (maks. 97,78%), SiO_2 waha się w granicach 2—4%, rzadziej przekracza 5%. Strata prażenia nie przekracza na ogół 1%. Ciężar właściwy waha się od 3,9 do 4,3, a ciężar objętościowy 3,7—4,2.

Powyższe parametry całkowicie odpowiadają wymaganiom technicznym stawianym przez zakłady przemysłowe, a zatem potwierdzają przydatność gospodarczą tego złoża.

Odnosnie do genezy złoża, ze względu na wstępny charakter artykułu należy tylko zaznaczyć, że powstało ono w warunkach średnich i niskich temperatur jako wypik działania roztworów hydrotermalnych.

LITERATURA

1. Neuhaus A. — Über Vorkommen von Sulfid- und Spateisensteinführenden Gängen im östlichen Bober-Katzbach-Gebirge. „Fortschr. Min. u. Petrogr.“. 1936.
2. Neuhaus A. — Über vorkommen von Kupfererz-führenden Spateisensteingängen im östlichen Bober-Katzbach-Gebirge. „Chemie der Erde“. 1936.
3. Petraschek W. E. — Die geologische Stellung der schlesischen Arsenkupfer und Eisenspatlagerstätten und deren Bedeutung für die neuen Aufschlussarbeiten. „Metal u. Erz“. 1937.
4. Traube H. — Die Minerale Schlesiens. Breslau 1888.